

NORGES HØYESTERETT

Den 23. juli 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Normann, Bergh og Høgetveit Berg i

HR-2020-1515-U, (sak nr. 20-099554SIV-HRET), sivil sak, anke over sakskostnadsavgjørelse:

Bettina Banoun

Anders Christian Stray Ryssdal

mot

Nsw Arkitektur AS
Jørn Narud

(advokat Harald Fosse)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (1) Saken gjelder særskilt anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse. Det som er angrepet, er fastsettelsen av nødvendige kostnader til salær til prosessfullmektigen, jf. tvisteloven § 20-5.
- (2) Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal reiste i januar 2017 sak mot Narud Stokke Wiig Mnal AS – nå Nsw Arkitektur AS – og Jørn Narud. De krevde erstatning med 2 300 000 kroner for mangelfull utføring av et arkitektoppdrag i forbindelse med oppføring av et anneks på deres boligeiendom.
- (3) Oslo tingrett avsa 11. oktober 2017 dom med slik domsslutning:
 - «1. Jørn Narud og Narud Stokke Wiig MNAL AS plikter å betale Bettina Banoun og Anders C. Ryssdal erstatning med tilsammen kr 2 200 000,- – tomillionertohundredetusen kroner – inkl. mva. innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
 2. Jørn Narud og Narud Stokke Wiig MNAL AS plikter å betale Bettina Banoun og Anders C. Ryssdal saksomkostninger med tilsammen kr. 645.170,- – sekshundredeogførtifemtusenett hundredeogsyttikroner – innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.»

- (4) Tingretten tok erstatningskravet til følge, likevel slik at den gjorde fradrag med 100 000 kroner.
- (5) Retten la til grunn at Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal hadde vunnet saken i det vesentlige, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd, jf. andre ledd. Nødvendige kostnader etter § 20-5 første ledd første og andre punktum ble satt til 645 170 kroner, i samsvar med sakskostnadsoppgaven.
- (6) Nsw Arkitektur AS og Jørn Narud anket tingrettens dom til lagmannsretten.
- (7) Anken førte ikke frem, og Borgarting lagmannsrett avsa 12. mai 2020 dom med slik domsslutning:
- «1. Anken forkastes.
 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler NSW Arkitektur AS og Jørn Narud én for begge og begge for én 706 353 – syvhundreogsekstusentrehundreogfemtitre – kroner til Bettina Banoun og Anders C. Ryssdal i fellesskap innen to uker fra denne dommen er forkynt.
 3. I erstatning for merverdiavgift på sakskostnadene for tingretten betaler NSW Arkitektur AS og Jørn Narud én for begge og begge for én 141 820 – etthundreogførtientusenåttehundreogtyve – kroner til Bettina Banoun og Anders C. Ryssdal i fellesskap innen to uker fra denne dommen er forkynt.»
- (8) For lagmannsretten krevde Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal sakskostnader med 946 040 kroner. Av dette utgjorde salær til prosessfullmektig og rettslig medhjelper, med tillegg av merverdiavgift, 889 687 kroner. Det var dissens om utmålingen av erstatning for disse sakskostnadene. Flertallet mente nødvendige kostnader skulle settes til 706 353 kroner, hvorav salær inklusive merverdiavgift utgjorde 650 000 kroner. Mindretallet stemte for å sette ned sakskostnadene til 796 040 kroner.
- (9) Ved lagmannsrettens behandling opplyste prosessfullmektigen at det ved en feil ikke var tatt med merverdiavgift av sakskostnadene for tingretten i sakskostnadsoppgaven til tingretten. Det ble derfor lagt ned særskilt påstand om dette beløpet for lagmannsretten, og kravet ble tatt til følge. Avgjørelsen av sakskostnadene for tingretten er ikke anket.
- (10) Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal har anket lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnadene for lagmannsretten til Høyesterett.

Partenes syn på saken

- (11) *Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal*, som for Høyesterett er selvprosederende, har i korte trekk gjort gjeldende:
- (12) Sakskostnadsavgjørelsen viser ikke at tvisteloven er riktig anvendt eller at det er utøvd et forsvarlig skjønn. Særlig var det feil av lagmannsretten ikke å vurdere betydningen av at det var en sak med mye faktum og juss, at det gikk med én rettsdag til rettsmekling og tre rettsdager til ankeforhandling, at det var gått to og et halvt år siden tingrettsbehandlingen, at motpartens prosessopplegg og imøtegåelsen av dette krevde mye arbeid, at det måtte

forberedes utspørring av fire parter og seks vitner og at motpartens sakskostnadskrav var høyere. Videre var det feil av lagmannsretten å kutte i timene til den rettslige medhjelperen. Prosessfullmektigen hadde en høyere timepris enn den rettslige medhjelperen, og dersom prosessfullmektigen skulle prosedert hele saken, måtte dennes timepris på 5 200 kroner eksklusive merverdiavgift vært lagt til grunn fullt ut.

- (13) Det var også feil av lagmannsretten ikke å legge vekt på at den reelle eksponeringen under ankeforhandlingen var høyere enn tvistesummen på grunn av de påløpte sakskostnadene.
- (14) Lagmannsretten har lagt for stor vekt på tvistesummen. Selv om det etter omstendighetene kan legges vekt på tvistesummen, må det gjøres en tilstrekkelig bred vurdering, jf. Rt-2011-1089. Skulle lagmannsrettens vurdering vært tilstrekkelig bred, måtte retten også lagt vekt på grunnlaget for søksmålet, at det var Nsw Arkitektur AS og Jørn Narud som anket til lagmannsretten og at Nsw Arkitektur AS og dets forsikringselskap er sterke aktører, mens Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal er forbrukere.
- (15) De ankende parter har lagt ned slik påstand:
- «1. Borgarting lagmannsretts sakskostnadsavgjørelse, inntatt i domsslutningen pkt. 2, oppheves.
 2. Anders Ryssdal og Bettina Banoun tilkjennes fulle sakskostnader for Borgarting lagmannsrett og Norges Høyesterett.»
- (16) *Nsw Arkitektur AS og Jørn Narud* har i korte trekk gjeldende at det ikke hefter noen feil ved lagmannsrettens begrunnelse. Begrunnelsen er i tråd med tvistelovens forutsetning om at sakskostnadsnivået i sivile saker skulle reduseres.
- (17) Ankemotpartene har lagt ned slik påstand:
- «1. Prinsipalt: anken nektes fremmet.
 2. Subsidiært: anken forkastes.
 3. I begge tilfeller: NSW tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

Ankeutvalgets syn på saken

Utvalgets kompetanse

- (18) Særskilt sakskostnadsanke reguleres av tvisteloven § 20-9 tredje ledd. Anken følger reglene for anke over kjennelser, og ankeutvalget kan bare prøve lovanvendelsen og saksbehandlingen ved avgjørelsen av sakskostnadene, samt bevisvurderingen så langt den utelukkende gjelder sakskostnadsavgjørelsen.
- (19) Utvalget kan dermed vurdere om lagmannsretten har forstått og anvendt tvisteloven § 20-5 første ledd første og andre punktum riktig. Den skjønnsmessige vurderingen av hvilke kostnader som har vært nødvendige, og i det hele tatt skjønnsmessige elementer ved utmålingen, kan derimot ikke overprøves. Skjønnnet kan bare tilsidesettes hvis det er klart

uforsvarlig, herunder at erstatningen er åpenbart utilstrekkelig, jf. Tore Schei mfl., Tvisteloven: Kommentartutgave, § 20-9 note 5.3, Juridika, revidert 1. desember 2019.

Rettens utmåling av erstatning for sakskostnader – tvisteloven § 20-5

- (20) Etter tvisteloven § 20-5 første ledd første punktum skal full erstatning for sakskostnader dekke alle partens «nødvendige kostnader» ved saken. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, legges det etter andre punktum vekt på om det «ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem». Dette innebærer at det skal foretas en proporsjonalitetsvurdering, jf. HR-2020-611-A avsnitt 67.
- (21) I forarbeidene til tvisteloven ble det gitt klare signaler om at kostnadsnivået i sivile saker skulle reduseres, og at domstolene skulle ha en langt mer sentral rolle med å styre kostnadsnivået, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 51–59. Ankeutvalget viser også til redegjørelsen i Clement Endresen og Gjermund Aasbrenn, Sakskostnader på dagsordenen i Høyesterett, Lov og Rett 2019 side 353–378, på side 353–354 og 363–364, med videre referanser.
- (22) Det er de totale kostnadene som må vurderes opp mot proporsjonalitetsbegrensningen. I tvister om økonomiske verdier tas utgangspunkt i tvistegenstandens verdi, men det må også ses hen til betydningen av saken ut over dette.
- (23) Vurderingen av advokatsalæret må omfatte både advokatens timepris og antallet medgatte timer. I Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 447–448 viste Justisdepartementet til at «den part som velger å la seg bistå ved særlig kostbar bistand, som den klare hovedregel ikke kan kreve merkostnadene ved dette erstattet av motparten», og at «[h]va som vil være særlig kostbar bistand, vil måtte bero på en skjønnsmessig vurdering av omstendighetene i den aktuelle saken, samt hva det må antas at en alminnelig dyktig advokat ville ha krevd av salær i en slik sak». Generelt ville det etter departementets syn være tale om særlig kostbar bistand «dersom kostnadene – salærkravet – i en ikke uvesentlig grad avviker fra det som må antas å være nødvendig ut fra en normalmålestokk». Utvalget viser i denne sammenheng også til Clement Endresen og Gjermund Aasbrenn, Lov og Rett 2019, på side 365–366, med videre referanser.
- (24) Størrelsen på motpartens sakskostnadskrav har ikke i seg selv betydning. Noe annet er at motpartens prosessopplegg kan være av betydning, se HR-2020-313-U avsnitt 6 med videre henvisning.
- (25) Når parten har benyttet samme prosessfullmektig i flere instanser, må arbeid i én instans i betydelig grad kunne forventes gjenbrukt i neste instans, jf. HR-2020-611-A avsnitt 69.
- (26) Dersom det kreves erstatning for arbeid utført av flere, må det vurderes om dette fremstår som nødvendig eller hensiktsmessig for å få oppdraget utført på en effektiv måte, eller om de nødvendige kostnadene kunne ha vært lavere dersom det bare hadde vært benyttet én advokat.

Krav til rettens begrunnelse

- (27) Kravene til begrunnelsen av sakskostnadsavgjørelsen er utviklet i rettspraksis. Begrunnelseskravene må tilpasses ankeinstansens kompetanse ved særskilt anke over sakskostnadsavgjørelse. Begrunnelsen må gjøre det mulig for ankeinstansen å kontrollere det den skal prøve. Samtidig behøver ikke begrunnelsen å være mer omfattende enn dette

formålet tilsier. Utvalget viser til Tore Schei mfl., *Tvisteloven: Kommentartutgave*, § 20-8 note 3, *Juridika*, revidert 1. desember 2019.

- (28) Dette innebærer at rettens begrunnelse for å sette ned sakskostnadene må vise at retten har forstått og anvendt tvisteloven § 20-5 første ledd første og andre punktum riktig. Skjønnnet kan som nevnt bare tilsidesettes hvis det er klart uforsvarlig. Rettens begrunnelse for å sette ned sakskostnadene kan normalt gjøres kort, men hvilke momenter som må inngå, vil avhenge av forholdene i den enkelte saken og hva partene har anført.

Lagmannsrettens begrunnelse i denne saken

- (29) I den foreliggende saken har lagmannsrettens flertall gitt en bred begrunnelse for nedsettelsen av sakskostnadene. Begrunnelsen innledes slik:

«Det er fremlagt sakskostnadsoppgave på 946 040 kroner, hvorav 711 750 kroner utgjør salær ekskludert merverdiavgift for 194,75 timers arbeid. NSW har innvendt at salærkravet er for høyt.

Ankemotpartene har etter tvisteloven § 20-5 første ledd krav på å få dekket sine 'nødvendige kostnader ved saken'. I vurderingen skal det legges vekt på om det 'ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra [kostnadene]', noe som peker mot en proporsjonalitetsbedømmelse, se HR-2020-611-A avsnitt 67. Flertallet bemerker at salærkravet i vår sak er høyt, sett i forhold til at tvistesummen er på 2 200 000 kroner. Det samlede salærkravet for tingretten og lagmannsretten fra ankemotpartenes prosessfullmektig tilsvarende – uten merverdiavgift – over halvparten av tvistesummen.»

- (30) Så langt hefter det ingen feil ved lagmannsrettens begrunnelse.
- (31) Videre viser flertallet til at det var krevd erstatning for 139 timers arbeid frem til ankeforhandlingen og for 56 timers arbeid i forbindelse med ankeforhandlingen, som gikk over tre dager. Timetallet under ankeforhandlingen reflekterte at ankemotpartene var bistått av både en prosessfullmektig og en rettslig medhjelper. Etter flertallets syn var timeantallet for høyt. Dette ble begrunnet slik:

«Hva gjelder saksforberedelsen, vises det til at ankemotpartene har benyttet samme prosessfullmektig som i tingretten. Arbeid i én instans må da i betydelig grad kunne forventes gjenbrukt i neste instans, se for eksempel HR-2020-611-A avsnitt 69. Saken har stått i vesentlig samme stilling som for underinstansen, både rettslig og faktisk. Timeantallet hva gjelder saksforberedelsen er det samme som det den ankende partens prosessfullmektig – som var ny for lagmannsretten – har oppgitt. Etter flertallets oppfatning har heller ikke saken vært av en slik karakter at det var nødvendig å benytte to advokater under ankeforhandlingen.

Samlet sett finner flertallet at et samlet timeforbruk på omtrent 130 timer ville ha vært tilstrekkelig. Etter flertallets syn er det da lagt til grunn et romslig skjønn. Gitt en timepris på 4 000 kroner har ankemotpartene da krav på 520 000 kroner i nødvendige utgifter til prosessfullmektigen. I tillegg kommer 37 450 kroner for dekning av utgifter til vitner og sakkyndige og 7 632 kroner for kostnader ved kopiering mv., slik at de samlede sakskostnadene som skal erstattes utgjør 565 082 kroner. I tillegg kommer 141 271 kroner i merverdiavgift. Det tilkjennes etter dette 706 353 kroner i erstatning for nødvendige sakskostnader for lagmannsretten.»

- (32) Etter ankeutvalgets syn er lagmannsrettens begrunnelse her klart tilstrekkelig.

- (33) De rettslige utgangspunktene er i samsvar med det ankeutvalget har beskrevet ovenfor. Lagmannsretten har således forstått og anvendt tvisteloven § 20-5 første ledd første og andre punktum riktig.
- (34) Saken må betegnes som en ordinær erstatningssak i kontraktvist knyttet til oppføring av en boligeiendom. Tvistesummen for lagmannsretten var som påpekt 2 200 000 kroner. Dette var utgangspunktene for lagmannsrettens skjønnsmessige vurdering av nødvendig timebruk og av hvilken timepris som skulle legges til grunn ved beregningen av de samlede nødvendige kostnadene.
- (35) Det er ingen feil at lagmannsretten ikke uttrykkelig har gått inn på sakens konkrete omfang, antallet rettsdager eller antallet vitner. Dette er omstendigheter som retten har vært kjent med, og det er ingen holdepunkter for at retten ikke har bygget på disse ved sin skjønnsmessige vurdering. Det er heller ingen feil at lagmannsretten ikke særskilt har vektlagt at det var motparten som anket til lagmannsretten, eller at saken gjelder forbrukerforhold.
- (36) De ankende parter har anført at siden lagmannsretten mente det ikke var nødvendig med rettslig medhjelper, måtte fastsettelsen i sin helhet bygge på prosessfullmektigens faktiske timepris, som var 5 200 kroner eksklusive merverdiavgift. Dette kan ikke føre frem. Lagmannsrettens begrunnelse må forstås slik at man har tatt utgangspunkt i det man anså som en nødvendig timepris for å få oppdraget gjennomført på en god måte. Dette anslaget, 4 000 kroner eksklusive merverdiavgift, er klart ikke for lavt.
- (37) Lagmannsretten begrunnelse viser etter dette at den skjønnsmessige fastsettelsen av nødvendige sakskostnader bygger på riktige faktiske utgangspunkter og klart ikke er uforsvarlig.

Konklusjon og sakskostnader

- (38) Etter dette må anken forkastes.
- (39) Nsw Arkitektur AS og Jørn Narud har krevd 17 550 kroner i sakskostnader for ankeutvalget. Det er inngitt sakskostnadsoppgave, hvor det fremgår at det er lagt ned 4,5 timer á 3 900 kroner. Kravet tas til følge, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd, jf. andre ledd og § 20-5 første ledd første og andre punktum.
- (40) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Anken forkastes.

I sakskostnader for Høyesterett betaler Bettina Banoun og Anders Christian Stray Ryssdal – én for begge og begge for én – til Nsw Arkitektur AS og Jørn Narud i fellesskap 17 550 – syttentusenfemhundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Espen Bergh
(sign.)

Kristin Normann
(sign.)

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)